

ΑΠΕ Β. ΒΑΣΙΛΟΥΛΑΚΗΣ

Ο Γιώργος Παπανδρέου, μοναδικός υποψήφιος για τη διαδοχή του Κώστα Σημίτη στην ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, χειροκροτείται από τους συνέδρους στο Σπίτι της Αρσής Βαρών, στη Νίκαια

Είχε διαφημιστεί ως το άνοιγμα που θα γκρέμιζε τις κομματικές γραφειοκρατίες. Όμως η εκλογή αρχηγού από τη βάση έχει παρενέργειες όχι μόνο για τη ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ, αλλά παντού όπου έχει εφαρμοστεί. Πώς άλλαξε η αμεσοδημοκρατική φόρμουλα το ελληνικό πολιτικό σύστημα; Γιατί οι ειδικοί τη θεωρούν εκλογή χωρίς εκλογικό σώμα; Και τι προοιωνίζεται για την εκλογή στη ΝΔ το σύνδρομο Κόρμπιν;

ΤΟΥ ΜΙΧΑΗΛ ΤΣΙΝΤΣΙΝΗ

«Ντόρα, δεν γίνεται. Δεν μπορούμε να κάνουμε αλλιώς».

Ηταν Οκτώβριος του 2009, λίγες ημέρες μετά την ήττα της ΝΔ με δέκα μονάδες διαφορά από το ΠΑΣΟΚ. Ο Κώστας Καραμανλής ανακοίνωνε στην Ντόρα Μπακογιάννη την απόφασή του να στηρίξει το αίτημα για εκλογή αρχηγού από τη βάση. Η ΝΔ θα άλλαζε άρον άρον το καταστατικό της. Θα υιοθετούσε το – όχι συνηθισμένο για συντηρητικό κόμμα – αμεσοδημοκρατικό πρότυπο που είχε πρώτο καθιερώσει το νεοπαπανδρείο ΠΑΣΟΚ.

Σήμερα η ΝΔ αναζητεί τον όγδοο πρόεδρο της ιστορίας της μέσα από την ίδια διαδικασία. Πρόκειται για μια διαδικασία που εισήγαγε ως νεωτερισμό το 2004 ο Γιώργος Παπανδρέου – με μοναδικό υποψήφιο τον ίδιο – και δοκιμάστηκε υπό συνθήκες γνήσιου πολιτικού ανταγωνισμού τρία χρόνια μετά στην αναμέτρηση με τον Βαγγέλη Βενιζέλο.

Ακολουθώντας το πρότυπο των αμερικανικών primaries, των προκαταρκτικών εκλογών με τις οποίες τα δύο μεγάλα κόμματα στις ΗΠΑ επιλέγουν τους υποψηφίους τους για τα δημόσια αξιώματα και για την προεδρία, η άμεση εκλογή προοριζόταν να γκρεμίσει τις κομματικές γραφειοκρατίες. Θα υπερέβαινε τους μηχανισμούς δίνοντας τον λόγο στη βάση. Όμως η πείρα δείχνει ότι προκάλεσε πολλές παρενέργειες στα δύο (κάποτε) μεγάλα κόμματα της Μεταπολίτευσης. Και κανείς δεν μπο-

ρεί να προβλέψει πώς θα λειτουργήσει τώρα σε ένα περιβάλλον διάχυτης αντισυστημικής οργής.

Όταν «κάζεψε το σύστημα»

Τον Οκτώβριο του 2009 η Ντόρα ήταν κάτι παραπάνω από φαβορί – θεωρούνταν σχεδόν βέβαιη διάδοχος του Κώστα Καραμανλή. Μέχρι που, με επισπεύδοντα τον Δημήτρη Αβραμόπουλο, άνοιξε η συζήτηση για αλλαγή του καταστατικού και εκλογή από τη βάση.

Ήταν, όπως λέγεται, μια ιδέα που δεν ενθουσίαζε τον ίδιο τον Καραμανλή, ο οποίος επί της προεδρίας του δεν είχε δείξει καμία προτίμηση σε τέτοια αμεσοδημοκρατικά πειράματα. Θεωρείται ωστόσο ότι προωθήθηκε παρασκηνιακά από την παλαιά φρουρά των Καραμανλικών για να μη φανεί ότι «το κόμμα παραδίδεται στην κόρη του Μητσοτάκη».

Το επιτελείο της Μπακογιάννη στην αρχή αντιστάθηκε, με το επιχειρήμα ότι οι κανόνες της κοινοκρατικής λειτουργίας δεν μπορεί να διαμορφώνονται ανάλογα με τη συγκυρία. Είχε δει την παγίδα. Η πίεση όμως ήταν πολύ μεγάλη. Όπως θυμάται πρόσωπο που έζησε από μέσα την εσωκομματική αναμέτρηση, «αρνούμενη την εκλογή από τη βάση, η Ντόρα κινδύνευε να εμφανιστεί ως φοβική και οπισθοδρομική».

Το κλειδί κρατούσε βέβαια ο Καραμανλής. Με νωπό ακόμη το τραύμα της ήττας, ο Καραμανλής δεν ήθελε να εμπλακεί ενεργά στη διαδοχή του.

Τάχθηκε ωστόσο υπέρ της αλλαγής του τρόπου εκλογής. Λέγεται ότι είπε στην Ντόρα ότι «δεν μπορούμε να αρνηθούμε την πρόοδο».

Αν ο Καραμανλής είχε κρατήσει αντίθετη στάση, αν είχε πει να τηρηθεί το ισχύον καταστατικό, εικάζεται ότι το θέμα θα είχε κλείσει. Γιατί ενέδωσε; «Η ήττα είχε χτυπήσει τον μεγάλο καπετάνιο. Ο ίδιος δεν είχε τη δύναμη να πάει κόντρα στο ρεύμα. Το σύστημα είχε καζέψει» λέει χαρακτηριστικά στέλεχος που μετείχε τότε στις διεργασίες. Η πλευρά της Μπακογιάννη στην αρχή ήλπιζε ότι θα νικούσε ακόμη και στη μεγάλη κάλπ. Γρήγορα διαπίστωσε ότι έπρεπε να τα αλλάξει όλα. Ο,τι είχε προετοιμάσει – ως στρατηγική, ως καμπάνια, ως μήνυμα – ήταν πια βάρος. Το κοινό είχε αλλάξει. «Το πουλόβερ», όπως λέγεται χαρακτηριστικά, «είχε ξεχειλώσει». Ανεπανόρθωτα.

Ξεχειλώνοντας το πουλόβερ

Αυτό το «ξεχειλώμα» είναι και το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των ανοιχτών εκλογών που επισημαίνουν πρώτο όλοι, πολιτικοί και παρατηρητές. Αυτοί που ψηφίζουν σε μια τέτοια διαδικασία συνιστούν, όπως το περιγράφει στα «ΝΕΑ» ο Ρωμανός Γεροδύμος, αναπληρωτής καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Βουρνεμούθ, «ad hoc, στιγμιαίο, ουσιαστικά ανύπαρκτο, σώμα ψηφοφόρων, τα κίνητρα και ο βαθμός εμπλοκής των οποίων είναι αμφίβολα».

Οι διηγήσεις για το τι συνέβη το 2009 στη Νέα Δημοκρατία επιβεβαιώνουν αυτόν τον ορισμό. Τότε οι εκτιμήσεις επιτελών του κόμματος ήταν ότι θα προσέρχονταν στην κάλπη περίπου 350.000, όσοι ήταν και οι εγγεγραμμένοι ως μέλη του κόμματος. Τελικός ψήφισαν 800.000. «Δεν περιμέναμε τόσους. Γι' αυτό και το σύστημα δεν άντεξε. Επεσε στις 11 το πρωί. Μετά η διαδικασία ήταν χειρόγραφη και η μπάλα χάθηκε» θυμάται ένας από αυτούς.

Η εμπειρία στο ΠΑΣΟΚ είναι κάπως διαφορετική. Εκεί όλες οι πλευρές φαίνεται να συμφωνούν ότι ούτε το 2007 ούτε, βέβαια, τον Ιούνιο του 2015 θα ήταν διαφορετικό το αποτέλεσμα, αν η εκλογή είχε γίνει από συνέδριο και όχι από τη βάση. Τουλάχιστον ο νικητής θα ήταν ο ίδιος.

Δημοψήφισμα της στιγμής

Και τα δύο κόμματα πάντως έχουν επιλέξει το μοντέλο που στις ΗΠΑ ονομάζεται open primary – ανοιχτή προκαταρκτική εκλογή –, όπου μπορούν να ψηφίσουν και μη μέλη του κόμματος. Αυτού του τύπου οι εκλογές έχουν τελείως διαφορετι-

Από τον Κόρμπιν στον Τζιτζικώστα

Η εκλογή αρχηγού από τη βάση και όχι αποκλειστικά από τα μέλη ενός κόμματος είναι ένα άνοιγμα σε αχαρτογράφητα νερά